

Wojciech J. Cynarski

Wojownik pogody ducha

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 6, 345-348

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WOJCIECH J. CYNARSKI¹, LOTHAR SIEBER²

¹Wydział WF, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, Polska

²SIP & DDBV, Monachium, Germany

Wojownik pogody ducha / Fighter of cheerfulness

Ulf Neumann, Matthias von Saldern, Ralf Pöhler, Peter-Ulrich Wendt [red.], *Der friedliche Krieger. Budo als Methode der Gewaltprävention*, Schüren, Marburg 2004, ss. 208.

Niemieckie słowa „friedliche Krieger” można przełożyć na: spokojny, zgodny lub pokojowy wojownik. Wolters pisał o „wojowniku pełnym pokoju” już w roku 1998. Chodzi więc o pewien model (lub w języku pojęciowym M. Webera typ idealny) współczesnego wojownika sztuk walki realizującego zasady budō (*jap.* budō – ‘wojenne drogi’). Etymologicznie, jak wyjaśnia v. Saldern (s. 27–29), budō tłumaczyć można: *bu* – „zatrzymać włócznię, broń”; *dō* natomiast wg źródłowości znaczy – „prowadzić, podążać, poznać” (s. 34). Czyli chodzi o zatrzymanie walki lub powstrzymanie ataku, agresji oraz podążanie lub też prowadzenie kogoś drogą do prawdy. W skrócie mówić można o drodze nieagresji.

Z kolei *bujutsu* (*jap.* ‘sztuki walki’, odpowiednik chińskiego terminu *wu shu*) było zespołem technik i metod, ale stało się z czasem drogą samorealizacji – budō, jak wyjaśnia v. Saldern za Friday i Humitake [1997]. Dodaje jednak, że podstawą japońskiego budō są wartości duchowe, humanistyczne, pozatechniczne.

O autorach

Ulf Neumann (ur. 1954) jest pedagogiem społecznym i posiadaczem czarnego pasa w judo. W recenzowanej książce jest pierwszym z redaktorów i autorem dwóch artykułów.

Bardziej znany w Niemczech w środowisku naukowym i wśród ekspertów sztuk walki, a także w Polsce, jako wydawca serii książek o fundamentach sztuk walki *Geist – Technik – Körper*, jest prof. dr hab. Matthias von Saldern (ur. 1953). Jest on profesorem pedagogiki (Uniwersytet w Lüneburgu), a jednocześnie trenerem i działaczem karate. Był organizatorem ważnego dla badań budō sympozjum w Moers (1997) [Saldern v. 1998; Cynarski 2000 b; 2001]. Jest także członkiem Rady Naukowej naszego „IRK-MC”.

Mgr Ralf Pöhler jest nauczycielem języka niemieckiego, filozofii i sportu, a ponadto długoletnim trenerem jūdō (5 dan).

Peter-Ulrich Wendt (nauki polityczne i społeczne) jest nauczycielem akademickim, zajmującym się dodatkowo poradnictwem dla młodzieży.

Ralf Brüning jest nauczycielem wychowania fizycznego i karate. Jest w Niemczech pionierem nauczania karate w szkołach.

Mgr Martin Von den Benken jest nauczycielem sportu. Od roku 1966 uprawia jūdō.

Z kolei prof. dr Gunter A. Pilz jest socjologiem, pracownikiem Uniwersytetu w Hannoverze. Znany jest jako autor wartościowych prac o przemocy [np.: Pilz 1994].

Katrin Poetsch pracuje jako mgr wychowania fizycznego i instruktorka jūdō.

Jörg-Michael Wolters jest doktorem pedagogiki i jednocześnie (jak sam podaje, s. 208) posiadaczem tytułu *hanshi* w karate. Jest twórcą „pedagogiki budō” i dyrektorem Instytutu Pedagogiki Budō w Stade, a także współpracownikiem „IRK-MC”.

Wreszcie Olaf Zajonc został w książce przedstawiony jako trener „Selbstbehauptung” – samopotwierdzenia (?). Równoległe naucza własnej metody sztuki walki.

Zawartość merytoryczna książki

Zaskakujący jest tytuł książki, jak zwraca na to uwagę dr Jos Schnurer [2004] z Uniwersytetu Hildsheim – wojna i pokój stanowią bowiem od wieków przeciwieństwa. Podtytuł wyjaśnia więcej, choć nie dla wszystkich pojęcie ‘budō’ jest znane [patrz: Saldern 1998; Cynarski 2000 a]. Zasady jūdō lub karatedō, jak szacunek, uprzejmość, grzeczność, samodyscyplina powodują, że nie walczy się przeciw drugiemu człowiekowi, a o to, by samemu stawać się lepszym. Budō jest

metodą, celem zaś – kształcenie charakteru, osobowości; realizacja wzoru „harmonijnego i odpowiedzialnego człowieka”¹.

Autorzy monografii wyjaśniają, że w sztukach walki i w budo chodzi raczej o „zwycięstwo nad samym sobą”, niż o „zwycięstwo nad przeciwnikiem”, jak ma to miejsce w sportach walki. Z racji własnych bezpośrednich doświadczeń krytyczna dyskusja na łamach książki dotyczy głównie zastosowania karatedo i judo w zapobieganiu przemocy wśród młodzieży.

Praca zawiera 12 przyczynków. Tytuły kolejnych rozdziałów-artykułów brzmią następująco: (Pilz) Sztuka walki – szansą w prewencji przemocy? (s. 10–26); (v. Saldern) Budō – co to jest? (s. 27–39); (Neumann) „To jeszcze przeciwieństwo przemocy!” – o sztuce walki i sporcie walki (s. 40–55); (v. Saldern) Czy sport walki czyni brutalnym? (s. 56–72); (Pöhler) Jūdō – możliwość utrzymania opieki społecznej w sytuacji konfliktowej (s. 73–99); (Wolters) Pedagogika budō (s. 100–119); (Wendt) „To rozpoczyna pewien proces...” (s. 120–133); (Neumann) *Shitei* – Relacja nauczyciel–uczeń (s. 134–146); (Poetsch) Jūdō jako środek przeciwdziałania przemocy w szkolnej pracy z dziewczętami (s. 147–163); (Brünig) Prewencja przemocy i terapia poprzez karate w szkołach (s. 164–177); (Von den Benken) Doświadczenia pracy przy przeciwdziałaniu przemocy z niepełnosprawnymi z użyciem jūdō (s. 178–189); (Zajonc) W pracy przy zewnętrznej i wewnętrznej postawie (s. 190–205). Całość rozpoczyna *Wprowadzenie*, kończą natomiast informacje o autorach.

Prof. von Saldern tłumaczy podstawowe pojęcia i powtarza [za: Saldern v. 1998; por.: Cynarski 2000 b] treść *Karty Budō* (Budō Keshō). Z kolei w drugim swoim artykule dokonuje rozróżnienia pojęć ‘agresji’ i ‘przemocy’, czyniąc to za H.-P. Noltingiem, który wydaje się zapożyczać pewne koncepcje od Ericha Fromma [1998]. Przedstawia też wyniki badań, które miały odpowiedzieć na pytanie: Czy sport walki czyni brutalnym? Konkluzją jest stwierdzenie, że na podstawie badań nie można tego potwierdzić (s. 71).

Prof. dr Pilz nawiązał do sformułowanych przez Hubera [2000] kategorii, snując refleksję nad sportem w jego funkcji wychowawczej. Wskazuje na wymiary wpływu – „naturalny” (biologiczny), osobowy (osobotwórczy) i społeczny (przez współdziałanie i rywalizację). Dostrzega jednak niebezpieczeństwa oddziaływania sportu jako kultu – ciała, zwycięstwa i przemocy. Czy sama kanalizacja agresji poprzez sport ma znaczenie wychowawcze? Poszukiwanie sensu i potrzeba rozwoju pozytywnej identyfikacji, jakie są udziałem dużej części młodzieży, znajdowane są właśnie w budō. Młodzi *budōka* znajdują tu utracone na innych obszarach autorytety i orientację na czytelne, jasno zrozumiałe wartości. Ponadto ćwiczący znajduje sposób na osiągnięcie jedności ciała, duszy i umysłu, osobowej integracji i harmonii (wewnętrznej i zewnętrznej – w relacjach społecznych). Służą temu notabene zarówno określone normy, wzory osobowe i przykład nauczycieli, w tym także historycznych i legendarnych mistrzów [Cynarski 2004].

Neumann łączy sztuki walki z drogą życia, cytując E. Fromma [1980], który znajdował w budō samodyscyplinę, koncentrację, cierpliwość i przypisywał owej drodze doniosłe znaczenie [por.: Cynarski 2000 c]. Te cechy łączą, zdaniem Neumanna, mistrzów sztuk walki i sportów walki. Wiele elementów różni jednak sporty rywalizacji i filozofie drogi połączone z ascezą psychofizycznych ćwiczeń. Niemiecki *judōka* powtarza stereotyp, że *jūjutsu* było tylko techniką walki, a *jūdō* powstało jako szkoła umiejętności technicznych i jednocześnie wychowawcza droga zasad moralnych (s. 48). Nie umniejszając wartości wychowawczych *jūdō* należy tutaj zauważyć, że wystąpił typowy błąd mieszania ideologii i własnej fascynacji z interpretacją faktów oraz dokonywania ocen przy małej znajomości przedmiotu ocenianego (*jūjutsu*) [por.: Cynarski 2004, s. 30–31, 107–113].

O ile wyjściowym założeniem, czy wręcz paradygmatem rozwijanej w Polsce teorii sztuk walki jest holizm, a bazą teoretyczną refleksji pedagogicznych – pedagogika holistyczna [Szyszko-Bohusz 2003], o tyle w perspektywie pedagogiki społecznej i doświadczeń niemieckich wychowawców młodzieży razi redukcjonizm. Budō ma mieć zastosowanie (jako metoda) w wychowaniu dla przeciwdziałania przemocy. Tymczasem holistyczne ujęcie powoduje, że ‘droga sztuk walki’ służyć ma wychowaniu ogólnemu, zarówno psychofizycznemu, społeczno-moralnemu i patriotycznemu – jako specyficzny wzór edukacyjny. Jedynie Wolters traktuje „Budo-Pädagogik” sze-

¹ Warto zaznaczyć, że Neuman et al. [2004] a za nimi Schnurer [2004] nie używają terminologii personalistycznej. Wyjaśnienie w takich kategoriach jest dodane przez autorów recenzji [por.: Cynarski 2004].

rzej, dostrzegając tu bardziej uniwersalne i wielostronnie rozwijające czynniki wychowawcze [por.: Wolters 2005].

Interesujący jest też tekst M. Von den Benken poświęcony jūdō w rehabilitacji i zastosowaniu jūdō do działań wychowawczych wśród młodych osób niepełnosprawnych (s. 178–189). Pracę z niepełnosprawnymi, ale z zastosowaniem jūjutsu, prowadził na początku lat 90 XX wieku w Krakowie Mieczysław Drogosz, a następnie dwuletni eksperyment realizował w Rzeszowie W.J. Cynarski. W obu przypadkach wyniki były satysfakcjonujące. Z kolei brazylijski trener jūdō L. Mataruna [2005] pracuje z niepełnosprawnymi zawodnikami, osiągając znakomite wyniki.

Inne uwagi

Cytowana przez autorów pracy literatura jest niemiecka lub niemieckojęzyczna, w nielicznych przypadkach (bodajże dwóch) amerykańska lub anglojęzyczna. Autorzy prawdopodobnie nie poszukiwali innej, obcojęzycznej literatury przedmiotu, bazując w większym stopniu na własnych obserwacjach i doświadczeniu w pracy z młodzieżą.

Redaktorom książki nie udało się zunifikować formy przypisów, co rzeczywiście bywa trudne w przypadku autorów przyzwyczajonych do jednej ich formuły. Wystąpiły drobne błędy edytorskie, jak literówki, powtórzenia (s. 99) itp. Nie umniejsza to jednak wartości książki, estetycznie wydanej i bogatej w znaczące treści.

Podsumowanie

Na obszarze prewencji i przeciwdziałania społecznym patologiom, zwłaszcza chuligaństwu i przemocy wśród młodzieży, funkcjonuje wiele teorii i niezbyt praktyczna (mało efektywna) „receptologia”. Moralne drogi budō stanowią tutaj oryginalną propozycję zastosowania sposobu myślenia i filozofii oraz psychofizycznych ćwiczeń pochodzenia azjatyckiego w naszej własnej kulturze na obszarze zapobiegania przemocy. Skuteczność tego rodzaju metody potwierdzają zarówno badania autorów i redaktorów omawianej książki, jak też publikacje badaczy z różnych krajów [Richman 1986; Trulson 1986; Kalina 1997; Cynarski 2002; Yanar, Gouby 2002].

Paradoksalnie budō zawierające w sobie przemoc stanowi zalecaną przez pedagogów metodę przeciwdziałania nadmiernej agresywności i przemocy wśród młodzieży. Przeciwdziałanie przemocy jest powszechnym zadaniem i długotrwałym procesem, do czego nadaje się najlepiej taka metoda, która jest jednocześnie całościową drogą ustawicznej samokontroli i samodyscypliny.

Książka jest niezwykle ważna jako kolejny głos pedagogów i praktyków sztuk walki w dyskusji dotyczącej wprowadzenia elementów dalekowschodnich sztuk walki do powszechnego szkolnego wychowania fizycznego.

BIBLIOGRAFIA

1. Cynarski W.J. (2000 a), *Sztuki walki budō w kulturze Zachodu*, Wyd. WSP, Rzeszów.
2. Cynarski W.J. (2000 b), *Podglądzie japońskich sztuk i sportów walki według von Salderna*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. I, s. 86–91.
3. Cynarski W.J. (2000 c), *Filozofia społeczna Ericha Fromma*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. I, s. 224–231.
4. Cynarski W.J. (2001), *Podłoże japońskich sztuk i sportów walki według von Salderna*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, nr 3, s. 401–404.
5. Cynarski W.J. (2002), *Uprawianie dalekowschodnich sztuk walki jako forma przeciwdziałania społecznym patologiom* [w:] Moczuk E. [red.], *Czy patologie społeczne...*, UR, Rzeszów, s. 207–212.
6. Cynarski W.J. (2004), *Teoria i praktyka dalekowschodnich sztuk walki w perspektywie europejskiej*, UR, Rzeszów.
7. Friday K. F., Humitake S. (1997), *Legacies of the Sword: The Kashima-Shinryu and Samurai Martial Culture*, University of Hawaii Press, Honolulu.
8. Fromm E. (1980), *Die Kunst des Lebens*, Stuttgart.
9. Fromm E. (1998), *Anatomia ludzkiej destrukcyjności (The Anatomy of Human Destructiveness)*. (przeł. J. Karłowski) Rebis, Poznań.
10. Huber W. (2000), *Sport als Kult – Sport als Kultur* [w:] Grupe O., Huber W. [red.], *Zwischen Kirchturn und Arena. Evangelische Kirche und Sport*, Stuttgart, s. 15–28.
11. Kalina R.M. (1997), *Sporty walki i trening samoobrony w edukacji obronnej młodzieży*, PTKNF, Warszawa.

12. Mataruna L. et al. (2005), *Analysing the Brazilian judo team participation in the Athens Paralympics games* [w:] European College of Sport Science 10th Annual Congress, July 13–16, Belgrade, CD-ROM, Papers.
13. Neumann U., Saldern M. von, Pöhler R., Wendt P.-U. [red.] (2004), *Der friedliche Krieger. Budo als Methode der Gewaltprävention*, Schüren, Marburg.
14. Pilz G.A. (1994), *Gewalt im, um und durch den Sport* [w:] Wölfing W. [red.], *Was ist nur mit unserer Jugend los?*, Weinheim, s. 306–350.
15. Richman Ch.L. (1986), *The development of self-esteem through the martial arts*, "International Journal of Sports Psychology", vol. 17.
16. Saldern M. von [red.] (1998), *Budō in heutiger Zeit*, Verlag der Universität Lüneburg, Lüneburg.
17. Schnurer J. (2004), *Der friedliche Krieger. Budo als Methode der Gewaltprävention*, <http://www.socialnet.de/rezensionen/1476.php>, s. 1–2.
18. Szyszko-Bohusz A. (2003), *Teoria Nieśmiertelności Genetycznej w relacji do pedagogiki holistycznej oraz dalekowschodnich sztuk walki* [w:] Cynarski W.J., Obodyński K. [red.], *Humanistyczna teoria sztuk i sportów walki – koncepcje i problemy*, Wyd. UR, Rzeszów, s. 17–23.
19. Trulson M.E. (1986), *Martial Arts Training: A Novel "Cure" for Juvenile Delinquency*, "Human Relations", vol. 12 (39), s. 1131–1140.
20. Wolters J.-M. (2005), *Budo Pedagogy*, „IRK-MC“, t. V, s. 193–205.
21. Yanar O., Gouby A. (2002), *Judo als Therapie und Mittel der Gewaltprävention. Das Option Sportive Programm* [w:] Pilz G.A., Böhmer H. [red.], *Wahrnehmen – Bewegen – Verändern. Beiträge zur Theorie und Praxis sport-, körper- und bewegungsbezogener sozialer Arbeit*, Hannover, s. 291–314.

(tłumaczenia – W. J. Cynarski)

It is a review article of the book *Der friedliche Krieger. Budo als Methode der Gewaltprävention* (U. Neumann, M. von Saldern, R. Pöhler, Peter Wendt eds.) presenting an original proposal of using the Asian way of thinking and philosophy in the field of violence prevention.